

EMMA REYES

Emma raamat

Tõlkinud Maria Kall

EMMA RAAMAT

EMMA REYES

Emma raamat

KIRJAD LAPSEPÕLVEST

Hispaania keelest tõlkinud Maria Kall

*Toledo
kirjastus*

Originaal:

Memoria por correspondencia © Association Emma Reyes

Toimetanud Mari Laan

Kujundanud ja küljendanud Allan Kukk

Trükitud Greif OÜ trükikojas

EESTI KULTUURKAPITAL

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurikapital

Tõlke autoriõigused: Maria Kall ja Toledo kirjastus, 2025

ISBN 978-9916-9328-6-5

Kiri number 1

Mu kallis Germán

Täna kella kaheteistkümne ajal päeval lahkus kindral de Gaulle Élyséest, pagasiks vaid üksteist miljonit üheksasada nelikümmend kolm tuhat kakssada kolmkümmend kolm eid üheteistkümnelt miljonilt üheksasaja neljakümne kolmelt tuhandelt kahesaja kolmekümne kolmelt prantslaselt, kes olid ta ära põlanud.

Kummalisel kombel tõi uudisest ajendatud tundetule mulle meelde mu kõige kaugema lapseõlvemälestuse.

Maja, kus me elasime, koosnes ühestainsast imetillukesest akendeta toast, mille ainus uks avanes tänavale. Toake asus Carrera Séptimal, San Cristóballi tööliskvartalis Bogotás. Otse maja eest möödus tramm, mis peatus mõni meeter eemal õlletehase ees, mille nimi oli Leona Pura y Leona Oscura. Tolles toakeses elasime mina, mu õde Helena, üks poiss, kelle nime ma ei teadnud ja keda me hüüdsime Täiks, ning naine, kellest ma mäletan vaid tohutut musta juuksepahmakat, mis kattis teda üleni ja mille peale mina, kui tal juuksed lahti olid, hirmust karjuma pistsin ja meie ainsa voodi alla peitu pugedin.

Meie elu keerles tänaval. Mina pidin minema igal hommikul vabriku taga asuvale solgiaugule tühjendama ööpotti, mida me olime kõik öö jooksul kasutanud. See oli hiigelsuur valge emailitud pott, kuigi emaili enam suurt järel ei olnud. Eranditult igal hommikul oli pott

ääretasa täis ja lehk, mis sealt hoovas, oli nii jälk, et sageli ma oksendasin sinna peale. Meie majaubrikus ei olnud ei elektrivalgust ega tualetti. Meie tualetiks oligi too ööpott, millesse me tegime kõik oma suured ja väikesed hädad, paksu ja vedela. Teekond maja juurest solgiauguni, käes pilgeni täis ööpott, oli mu päeva kibedaim hetk. Pidin kõndides hinge kinni hoidma, pilk ainiti roojal, jälgima selle rütmi, värisedes hirmust see enne kohale jõudmist maha läigutada, mis oleks kaasa toonud hirmsa karistuse. Hoidsin potist mõlema käega kõvasti kinni, justkui mõnest väga väärtuslikust esemest. See oli tinaraske, polnud mulle jõukohane. Mu õde, kes oli minust vanem, pidi tassima kaevust tупpa päeva jooksul vaja mineva vee ja Tõi käis sõe järel ja viis tuhka välja, nõnda ei saanud nad aidata mul potti tassida, sest nemad läksid teisele poole. Pott solgiauku tühjendatud, jõudis kätte päeva parim hetk. Vabrikuga taga kogunesid kõik ümberkaudsed lapsed, mängisid, kisasid, lasid alla savimäest, söimasid üksteist, kaklesid, püherdasid porilompides ja sobrasid prügis, otsides kõike, mida meie nimetasime aardeks: konservikarpe muusika tegemiseks, vanu kingi, traadijuppe, kummitükke, kaikaid, vanu riideid; kõik pakkus meile huvi, see oli meie mängumaa. Mina ei saanud kuigi palju mängida, olin kõige pisem ja suured ei tahtnud mind; mu ainus sõber oli Lombakas, kuigi ka tema oli minust vanem. Tal puudus tervenisti üks jalg, tramm oli selle otsast lõiganud, kui ta ühel päeval mängu käigus Leona õlle kõrke rööbastele sättis, et tramm need täiesti siledaks sõidaks nagu mündid. Tema, nagu kõik teisedki, käis paljajalu, ta toetus kepile ja sooritas oma ainsal jalal harukordseid hüppeid; kui ta jooksu pistis, ei saanud keegi teda kätte.

Lombakas ootas mind alati solgiaugu sissepääsu juures; mina tühjendasin poti, puhastasin selle kähku rohu või paberinutsuga ja peitsin puuõnarusse, alati ühte ja samasse õnarusse eukalüpti taga. Ükskord ei tahtnud Lombakas

mängida, sest tal kõht valutab, ja me istusime liumäe all ja vaatasime, kuidas teised mängivad. Savi oli märg ja ma hakkasin sellest nukku voolima. Lombakal olid jalas alati ühed ja samad püksid, ainsad, mis tal olid, kolm numbrit liiga suured, nööriiga ümber vöö seotud. Nende pükste taskutes leidis kõike: kive, vurre, nööri, klaaskuule ja käepidemeta noajupp. Kui ma savinuku valmis sain, võttis ta selle, haaras noapooliku ja uuristas selle otsaga nuku pea sisse kaks auku silmadeks ja ühe suurema augu suuks. Kui ta valmis sai, ütles ta mulle:

„See nukk on väga väike, teeme ta suuremaks.“

Ning me tegimegi nuku suuremaks, muudkui lisasime talle savi.

Järgmisel päeval tulime tagasi ja nukk lebas seal, kuhu me ta jätnud olime, ja Lombakas ütles:

„Teeme ta veel suuremaks.“ Ja tulid teised ja ütlesid:

„Teeme ta veel suuremaks.“

Keegi leidis vana lauakobaka ja me otsustasime, et teeme nuku sama suureks kui laud, et me saaksime teda laua peal ühest kohast teise tassida ja rongkäike korraldada. Mitu päeva me muudkui lisasime ja lisasime nukule savi, kuni ta oligi sama suur kui laud. Siis me otsustasime nukule nime panna ja hakkasime teda kutsuma Kindral Rebolloks. Ma ei tea, kuidas ja miks me just selle nime valisime, igal juhul sai Kindral Rebollost meie jumal; panime talle selga kõik, mis prügimäelt leidsime, lõppesid võidujooksud, sõjad, hüpped. Kõik meie mängud keerlesid eranditult Kindral Rebollo ümber ning loomulikult oli Kindral Rebollo meie kõikide ettevõtmiste keskpunkt. Päevade kaupa elasime üksnes tema laua ümber, mõnikord mängisime, et ta on hea, vahel, et ta on halb, enamalt jaolt oli ta maagiline olend, kellele kuulus tohutu võim; nõnda möödus palju päevi ja pühapäevi, mis olid minu jaoks nädala halvimal päeval. Igal pühapäeval jäeti mind keskpäevast hilisõhtuni meie ainukesse tuppä ihuüksi luku

taha; valgust oli vaid niipalju, kui imbus sisse pragudest ja läbi suure lukuaugu, ning mina seisin tundide kaupa, silm vastu lukuauku, et näha, mis toimub tänaval, ja et peletada hirmu. Tavaliselt, kui pikkade juustega naine koos Helena ja Täiga koju jõudis, leidsid nad mu vastu ust magamast, alla vandunud lõputule läbi lukuaugu vahtimisele ja Kindral Rebollost unistamisele.

Ent Kindral Rebollo, kes oli inspireerinud tuhat ja rohkem mängu, hakkas oma kangelase staatust minetama, ta ei tiivustanud enam meie tillukest mõttelendu ja temaga mängida tahtvate laste hulk kahanes iga päevaga. Kindral Rebollost tuli pikki tunde ihuüksi mööda saata, teda katvaid ehteid ei uuendanud enam keegi. Kuni ühel päeval ronis Lombakas, kes ei olnud Kindral Rebollost truudust murdnud, vana kasti otsa, koputas kolm korda oma improviseeritud kepiga vastu kasti ja hüüdis heleda, meeleliigutusest katkendliku häälega:

„Kindral Rebollo on surnud!!!“

Meie oludes teadis igaüks juba sündides, mida tähendab nälg, külm ja surm. Langetatud päi ja pisarsilmil kogunesime vähehaaval Kindral Rebollost ümber.

„Põlvili!“ käsutas Lombakas.

Meie kõik laskusime põlvili, uppusime pisaraisse ega söandanud sõnagi lausuda. Söekaupmehe poeg, kes oli teistest vanem, istus ühtelugu kivi otsas ja luges prügimäelt leitud ajalehti. Ajaleht käes, tuli ta meie juurde ja ütles: „Topskid, kui teie kindral on surnud, matke ta siis maha!“ ja kõndis minema.

Tõusime nagu üks mees püsti ja otsustasime kindrali koos lauaga üles tõsta ja prügimäele matta; kuid kõik meie pingutused olid asjata, me ei jõudnud lauda liigutada. Otsustasime matta kindrali jupikaupa, jagasime mõlemad jalad kolmeks, samuti käed. Lombakas ütles, et pea tuleb matta ühes tükis. Kohale tassiti plekitükk ning me tõstisime pea selle peale; neli kõige suuremat last tas-

sisid selle kohale esimesena. Meie, ülejäänud, marssisime nende kannul ja nutsime nagu orvud. Sama tseremoonia kordus iga jala- ja käejupiga, kuni alles oli vaid keha, mille tükeldasime väikesteks osadeks ja voolisime kuulikesteks; ning kui Kindral Rebollo kehast ei olnud enam midagi järel, otsustasime kuulidega sõda mängida.

Emma Reyes
Pariis, 28. aprill 1969